

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ ЕПІТЕТІВ У РОМАНІ ЛЮКО ДАШВАР «ПОКРОВ»

У статті подано аналіз використання епітетів у романі Люко Дашвар «ПоКров». Виділено типи епітетів, які авторка застосовує найчастіше та робить текст виразнішим, а мову твору особливою.

Ключові слова: епітети, виразність, мова твору.

The article presents an analysis of the use of epithets in the novel «PoKrov» by Luko Dashvar. The types of epithets that the author uses most often and make the text more expressive and the language of the work special are highlighted.

Key words: epithets, expressiveness, language of the work.

У сучасній українській прозі з року в рік з'являються цікаві та особливі твори, які читачі з легкістю сприймають та звертають увагу на мову твору, що наповнена різноманітними засобами виразності. Значну увагу привертають епітети, що увиразнюють та збагачують українську мову.

Актуальність дослідження полягає в тому, що мова творів Люко Дашвар в аспекті функціонування образно-виражальних засобів не була предметом дослідження.

Метою нашої статті є виділення та аналіз епітетів, представлених у романі Люко Дашвар «ПоКров».

Предметом є епітети у досліджуваному романі.

Дослідженням та вивченням епітетів в українській мові займались С. Бирик, С. Єрмоленко, Л. Мацько, О. Пономарів, І. Кочан та багато інших мовознавців.

У «Словнику епітетів української мови» зазначено таке визначення епітета: «Будь-яке з-художнє означення, призначення якого, як свідчить його етимологічне походження, виявляється в тому, щоб надати предмету поетичності та живопису, тобто визначити індивідуальну якість предмета, яка належить лише йому одному і не переносить його на інші предмети. Серед усієї різноманітності тропів української мови епітет відзначився тим, що виявляє неосяжні можливості мови у сполучуваності, поєднанні слів» [1, с. 1].

О. Пономарів подає таку термінологічну характеристику епітета: «<...> слово, що образно означає предмет або дію, підкреслює характерну властивість певного явища чи поняття. Стилїстична функція епітета полягає в тому, що вони дають змогу показати предмет зображення з несподіваного боку, індивідуалізують якусь ознаку, викликають певне ставлення до зображуваного» [4, с. 42].

По-своєму розуміння епітета висловлює О. Селіванова: «Стилїстична фігура, троп, що є означенням або обставиною в реченні як атрибут предмета, дії, стану й характеризується високою емотивно-експресивною зарядженістю, оціннісністю й образністю» [5, с. 145].

Мова роману Люко Дашвар «ПоКров» значною мірою наповнена епітетами, оскільки вони є ефективними образними та оцінними засобами, саме тому дуже важливо зробити аналіз художніх означень та характеризувати їх у створенні портрету людини та описі певних подій.

У романі Люко Дашвар використовує епітети, виражені зазвичай прикметниками, описуючи зовнішній портрет своїх героїв, який показує загальний вигляд персонажів: «Слабкий Дорош лиш очима слїдкував за тим, як **худа темна баба** стала біля отоманки...» [2, с. 7], «І як тій ворожці пояснити, що сонце має ім'я, **чорні брови, густі вії й такі сині очі**, що душа плаче від щастя, варто лише їх згадати?» [2, с. 8], «Ураниці

сьогодні чув дивні молитву я – ви, **ясна й гожа, світла панночко**, просили сонце, щоби воно освітило вас...» [2, с. 9], «**Очі чорні, глибокі, носик рівненський**, не горбом, **вуста принадливі, волосся неслухняне хвилясте**, аж забагато його» [2, с. 34], «**Коротке чорняве волосся вихором над чолом, під густими чорними бровами насмішкуваті примружені дорослі очі..**» [2, с. 108], «**Один – худорлявий, білявий**, підтримував лівою рукою правицю біля тулуба, як Біджо. Другий – **кремезний, дужий**, усміхнувся Мар'яні, як добрій приятельці» [2, с. 225].

Особливе місце займають епітети, що створюють портрет людини, відтворюють її почуття та психологічний стан, вони перебувають у протидії за позитивними та негативними ознаками.

Епітетні сполуки, що передають позитивні почуття, виражаються за допомогою прикметників, пов'язаних з семами «кохання, любов», «щастя», «радість»: «*Того вечора вперше за півроку стосунків **щаслива Мар'яна** Озерова поверталася додому на «ауді» коханця» [2, с. 51], «<...>доки нове жадання не накрило хвилию і вони, **змучені, щасливі**, взялися доводити невідомо кому і самим собі: не все!» [2, с. 139], «Він більше ніколи не говорив із покоївкою про кохання, та Алекс читала мовчазні палкі зізнання у **світлих блакитних його очах**» [2, с.181].*

Поширеними негативно-оцінними семами під час створення внутрішнього портрету персонажа є «біль», «сум», «злість», «печаль»: «**Міліціанти найжачені, злі – добра не жди, щити, палиці**» [2, с. 221], «**Марила: перед очима в чорному безкінечному просторі кружляли злі люди..**» [2, с. 376], «**Ще ніколи не бачив засмучений Дорош**, щоби так горювали сині очі» [2, с. 13], «**Замовок, скосив очі на засмучену Мар'яну**» [2, с. 86].

Значне місце у романі «ПоКров» займають кольористичні епітети, адже «вони здатні розвивати переносні значення, в яких виникають образи, і окремі з них закріплюються як символічні» [3, с.343].

Варто виділити кольористичні епітети, що позначають теплі кольори та відтінки. Люко Дашвар найчастіше використовує номінації, що вказують на білий та рожевий кольори: «У безмежному **білому просторі**, самотня, як японське сонце Мар'яна, тягнула Подолом важку дорожню сумку...» [2, с. 143], «**Брівки би підвела, причепурилася і навіть хильнула краплю червоного сухого для **рожевих щічок і хоробрості****» [2, с. 39], «<...> метрів п'ять через вітальню до кімнатки, обклеєної дешевими шпалерами з **рожевими фантазійними квітами**» [2, с. 152].

Також трапляється і назва на позначення червоного кольору, який у творі пов'язується з вустами дівчини, червоною помадою та полум'ям: «<...> **кров на щоки, ніби і справді хильнула червоного сухого**» [2, с. 39], «**Підведені червоною помадою вуста вигнулися гіркою підковкою..**» [2, с. 105], «**червоні вуста** ворушились, наче кров'ю бризкали» [2, с. 158] «**дивилася в червоне полум'я**» [2, с. 227].

Під час опису зовнішності дівчат та жінок найчастіше використовуються епітети на позначення чорного кольору: «А на порозі Дорошевої садиби **чорна тінь** стала – **Кривошиїха**» [2, с. 6], «худа **темна баба** стала біля отаманки» [2, с. 7], «<...>сонце має ім'я, **чорні брови, густі вії й такі сині очі..**» [2, с. 8], «**Коротке чорняве волосся вихором над чолом, під густими чорними бровами насмішкуваті примружені дорослі очі..**» [2, с. 108]

Отже, у романі «ПоКров» Люко Дашвар використовує велику кількість епітетів, що вживаються для створення портрету героїв твору, їх настрою, відтворення почуттів. Епітети, за допомогою функції текстотворення з точністю зображують людину, що допомагає авторці яскраво, образно розкрити поведінку, психологічний стан героїв й особливому оцінити їх, викликати у читача певне ставлення до подій у романі.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Бирик С. П. Словник епітетів української мови. К., 1998. 431 с.

2. Дашвар Л. ПоКров: роман. Харків: Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2016. 384 с.
3. Мацько Л. І. Стилїстика української мови: Підручник. К.: Вища шк., 2003. 462 с.
4. Пономарів Д. О. Стилїстика української мови: Підручник. Вид. 3-тє, перероб. і доповн. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2000. 248 с.
5. Селїванова О. О. Сучасна лїнгвїстика: термїнологїчна енциклопедїя. Полтава: Довкїлля. К., 2006. 716 с.

Рекомендує до друку науковий керївник доцент Гайдаєнко І.В.